

การรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้วิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Perception of Field Experience of Nursing Students, School of Nursing

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดาริณี สุวภาพ, อาจารย์ นงนภัส วิสุทธิ และคณะ
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้วิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2548 และ 2549 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 35 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ 4 ด้าน คือ

1) สิ่งที่ได้จากการเรียนภาคปฏิบัติ ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ตรง ได้นำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดความเข้าใจ จำได้ดีขึ้น ทำให้ทำข้อสอบได้ดีขึ้น เกิดทักษะความชำนาญ ทำให้เข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง เข้าใจพี่พยาบาลและเข้าใจพ่อแม่และผู้อื่นมากขึ้น อยากเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้ การฝึกภาคปฏิบัติมีผลต่อนักศึกษาในด้านต่างๆ คือ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้นและมีเหตุผลมากขึ้น รู้จักและเข้าใจเพื่อนมากขึ้น เรียนรู้การปรับตัวกับเพื่อนปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และเรียนรู้การทำงานเป็นทีม และการประสานงานกับคนอื่น ฝึกควบคุมสติเกิดความรู้สึกภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยได้ ได้เรียนรู้การบริหารเวลาและเข้าใจบทบาทวิชาชีพคุณลักษณะพยาบาลวิชาชีพ

2) สิ่งที่น่าสนใจ/สิ่งที่ไม่ประทับใจคือ อาจารย์และพี่พยาบาล รับผิดชอบ ตัวอย่างที่ไม่ดี

3) อุปสรรค/วิธีการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความหลากหลายของผู้ป่วยมีน้อย อาจารย์ดูแลมีแนวทางการสอนที่แตกต่างกัน อีกทั้งงานที่มอบหมายมากเกินไป หนังสือในห้องสมุดมีน้อยและเก่า นักศึกษาอ่านหนังสือน้อย ทำให้ไม่เข้าใจจริงและไม่มั่นใจในการตอบคำถาม แหล่งฝึกใกล้ ต้องตื่นแต่เช้าทำให้นอนไม่พอและมีเวลาศึกษาข้อมูลของผู้ป่วยจาก Chart น้อย

4) ข้อเสนอแนะต่ออาจารย์และการจัดแผนการฝึกภาคปฏิบัติ

ผลการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนการรับรู้ต่อการเรียนวิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต รวมทั้งข้อเสนอแนะจากนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

คำสำคัญ: การรับรู้ ปฏิบัติการภาคสนาม นักศึกษาพยาบาลศาสตร์

ABSTRACT

The purpose of this descriptive study was to explore perception of field experience of nursing student, School of Nursing, Rangsit University. The 35 purposive sample composed of the third year and the forth year student were recruited for interviewing.

The nursing student perceived that the field experience yield 4 categories :

1) Outcomes of the field experience were knowledge and direct experience, application of theory to practice which led to deep understanding, good memory and improve examination outcome. They gained better understanding about clients' situation, and nurses' situation, nurses' role and characteristics, their parents and others. Furthermore they gained better decision making, and self-confidence. They also learned and adjusted themselves to their classmate and environment and gained collaboration and team working experiences. They also learned how to control themselves and time management.

2) The impressive and non-impressive experiences were clinical instructor, nurses, inconvenience accommodation, and poor role model.

3) Obstacles were uncomplicated cases, serious instructor, assignment overload, insufficiency and out of date textbooks. According to the distance of the field study location and time rush, they could not study intensively and they could not have enough time to study client's data from medical record.

4) Finally the suggestions concerned about clinical instructor and field study plan.

The findings from this study provide relevant data for improving further field study planning and curriculum development.

Keywords: Perception, Field Experience, Nursing Student

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีปรัชญาและความเชื่อที่ว่า พยาบาลที่มีคุณค่าต่อสังคมต้องเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยสติปัญญา มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีในการพยาบาล และมีคุณธรรมความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม สติปัญญาและคุณธรรมของนักศึกษาจะพัฒนาได้ดีในระบบการศึกษาที่กระตุ้นการใช้ความคิด อำนวยโอกาสและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีคลังวิทยาการและวิธีการสอน ที่ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการศึกษาที่ผสมผสานความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และวิชาชีพ รวมทั้งอำนวยสิ่งแวดล้อมที่ช่วยสร้างสรรค์จินตนาการในวิชาชีพจริยธรรม ความรับผิดชอบและความสนใจในปัญหาสังคมของนักศึกษา ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลขึ้นอยู่กับความสามารถใช้วิจารณญาณที่อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิชาชีพและประสบการณ์สะสม เป็นเหตุผลในการตัดสินใจปฏิบัติการช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนสังคมได้เหมาะสมกับสภาวะปัญหาทางชีวภาพ จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมของผู้รับบริการ

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จึงมุ่งเน้นการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 22 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 42 กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดกิจกรรม

ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อการแก้ปัญหา

การจัดการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ จึงจัดผสมผสานทั้งการสอนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยหลักการจัดการสอนภาคปฏิบัตินั้น คณาจารย์จะพัฒนานักศึกษาให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ เกิดความรู้และทักษะการปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองโดยรอบคอบ มีเหตุผลในการตัดสินใจก่อนลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ต่อผู้ป่วยและเป็นไปตามมาตรฐานของการปฏิบัติการพยาบาล ที่ผ่านมาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ยังไม่ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาต่อการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์ แต่ได้มีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ตามแบบฟอร์มที่กำหนด ซึ่งอาจจะยังไม่สามารถสะท้อนการรับรู้ที่แท้จริงของนักศึกษาต่อการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติ และมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ในสถานการณ์การฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ยังมีอยู่น้อย (Bjork, 1995 cited in Ohrling & Hallberg, 2000) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติทางการพยาบาลของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักศึกษาที่มีปัญหาในการเรียน ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนรายวิชาภาคปฏิบัติและการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ วิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

คำถามการวิจัย

นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2548 และติดตามสัมภาษณ์ในกลุ่มเดิมที่เรียนชั้นปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 35 คน จากนักศึกษาทั้งหมด 96 คน ซึ่งยินดีเข้าร่วมการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

1. เมื่อผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบแล้ว ให้สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและแจ้งให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวออกจากวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนหรือการประเมินผลรายวิชาใดๆ

2. การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า โดยคำนึงถึงความสะดวกหรือความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ และจัดบรรยากาศให้ผ่อนคลาย และเอื้ออำนวยให้สามารถ

แสดงความคิดเห็น หรือบอกเล่าประสบการณ์ได้อย่างทั่วถึง

3. ก่อนการบันทึกเทป จะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทป จะสรุปเป็นภาพรวม และเก็บข้อมูลดิบไว้เป็นความลับ และทำลายทิ้งเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ถอดเทปแบบคำต่อคำ แล้วนำมาอ่านทั้งหมด เพื่อหาขอบเขตของเนื้อหาที่ผู้ให้ข้อมูลระบุถึง
2. จากนั้นถอดความ โดยจัดเป็นหัวข้อสำคัญ โดยใช้ข้อมูลประกอบ
3. สรุปเนื้อหาสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. การรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ วิชาภาคปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการแปลความหมายของข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการฝึกภาคปฏิบัติ โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์เดิม แล้วแสดงออกมาเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ

2. นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หมายถึง นักศึกษาพยาบาลที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ปีการศึกษา 2548-2549 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งจากประสบการณ์ของผู้วิจัย เป็นคำถามปลายเปิด มีตัวอย่างคำถาม ดังนี้

ในการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติ

1. ท่านได้ะไรบ้างจากการเรียนวิชาภาคปฏิบัติ
2. ท่านมีความประทับใจอะไรมากที่สุด
3. ท่านไม่พอใจอะไรมากที่สุด
4. ท่านพบปัญหา หรืออุปสรรคในการเรียนอย่างไรบ้าง
5. มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลที่ห้องบรรยายขนาดเล็กในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้กำหนดเวลานัดหมายและก่อนเริ่มการสนทนากลุ่มจะจัดบรรยากาศให้ผ่อนคลาย โดยให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับประทานอาหารว่าง แล้วสร้างสัมพันธภาพกันในกลุ่ม เมื่อผู้ให้ข้อมูลมีความพร้อมจึงเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดแล้วชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งให้ทราบ แล้วสอบถามความสมัครใจในการร่วมการวิจัย จากนั้นแบ่งนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 11-12 คน ผู้วิจัยและทีมวิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งละ 1-2 ชั่วโมง จำนวน 3 ครั้ง แต่ละครั้งจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเทปไว้ ช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ในภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 1 ครั้ง ภาคฤดูร้อนชั้นปีที่ 3 จำนวน 1 ครั้ง และภาคการศึกษาที่ 2 ของชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยและทีมวิจัยถอดเทปที่ได้จากการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป มาวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนวิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 35 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มานำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาคำตอบต่อคำถามการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนวิชาภาคปฏิบัติ 4 ด้าน ดังนี้

1. สิ่งที่ได้จากการเรียนภาคปฏิบัติ

1.1 ความรู้และนำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้และได้รับประสบการณ์ตรงและได้เห็นตัวอย่างจริง ทำให้เกิดความเข้าใจจำได้ดีขึ้นทำให้ทำข้อสอบได้ดีขึ้น รวมทั้งเกิดทักษะ ความชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุนันทา ย่างวิเศษสรฐ (2548) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้ต่อประสบการณ์การฝึกปฏิบัติว่ามีความแตกต่างระหว่างการสอนทฤษฎีและการปฏิบัติ มีความรู้สึกตื่นเต้น เนื่องจากเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ฝึกปฏิบัติครั้งแรกและกลัวว่าการฝึกปฏิบัติ จะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้รับบริการ รู้สึกดีใจ ภูมิใจที่ได้ให้การดูแลมารดาหลังคลอดและทารกแรกเกิดและสอดคล้องกับการศึกษาของ Ohrling & Hallberg (2000) ที่พบว่านักศึกษาที่มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น มีความสามารถ มีความรับผิดชอบมากขึ้น เกิดความรู้ ความจำในเนื้อหาต่างๆ เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติด้วยความรู้สึก กล้าๆ กลัวๆ เกิดการเรียนรู้ และสามารถทำอะไรด้วยตนเองได้มากขึ้น ความรู้สึกขณะลงมือปฏิบัติการพยาบาลเกิดความรู้สึกมีความสุข

“สิ่งที่ได้รับคือความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่นอกเหนือจากที่เรียนในห้องเรียน ซึ่งอาจเป็นภาพที่มองไม่เห็น กับการไปฝึกทำให้เห็นภาพและจำได้มากขึ้น การนำไปใช้ คิดเป็นกระบวนการมากขึ้น ก่อนจะทำกับคนไข้จริงๆ คือสามารถประยุกต์ใช้ได้”

“ตอนที่ขึ้น Ward ตอนไปก็ไม่มั่นใจ แต่อาจารย์อธิบายจนแจ่มแจ้ง ให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น จากการที่เราได้ทำ Case จริงๆ กับสิ่งที่อาจารย์ทำให้เรา ทำให้เราทำข้อสอบได้ด้วย อยากกลับไปขอบคุณคนไข้นั้นด้วยซ้ำ”

“ทำให้เรามีความชำนาญมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เกิดการเรียนรู้มากขึ้น”

1.2 ทำให้เข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง เข้าใจพี่พยาบาล และเข้าใจพ่อแม่ และผู้อื่นมากขึ้น อยากเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น

1.2.1 เกิดความเข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

“เมื่อขึ้นฝึกแล้ว สามารถนำความรู้ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการฝึกได้ เหมือนประสบการณ์จริง มีตัวอย่างผู้ป่วยหลายๆ แบบให้เราทำให้เราเข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น คนไหนจะดูแลเขาอย่างไร อีกคนจะดูแลเขาอย่างไรขึ้นอยู่กับโรค”

“การให้การพยาบาลต้องขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ต้องดึงทฤษฎีมาใช้ให้เหมาะกับแต่ละบุคคล”

1.2.2 เกิดความเข้าใจพี่พยาบาลมากขึ้น

“ทำให้เราเข้าใจความรู้สึกของพยาบาลมากขึ้น เมื่อก่อนเราเคยพาพ่อไปโรงพยาบาลโดนพยาบาลว่าเราก็คิดว่า ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ ก็คิดว่าถ้าเราเป็นพยาบาล เราจะไม่ทำอย่างนี้ พ่อเรามาเรียนทำให้เราเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเป็นอย่างนั้น”

1.2.3 เกิดความเข้าใจพ่อแม่และคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Dunn & Hansford (2000) ที่พบว่านักศึกษาเกิดความเข้าใจ เกิดการบูรณาการความรู้ ทักษะและทัศนคติเข้าด้วยกัน เกิดเป็นสมรรถนะในทางปฏิบัติในฐานะสมาชิกขององค์กร มีความมั่นใจเพิ่มขึ้น โดยรับรู้ว่าตนเองมีสมรรถนะ และเกิดพันธกิจในการปฏิบัติวิชาชีพ เกิดแรงจูงใจ และเห็นคุณค่าว่าเมื่อฝึกปฏิบัติงานแล้ว เห็นความแตกต่างความเปลี่ยนแปลง ทั้งในชีวิตผู้ป่วยและผู้เรียน

“คือขั้นฝึกมันไม่ใช่แค่แง่มุมของพยาบาลกับคนไข้เท่านั้น เวลาขึ้นปฏิบัติเราเหนื่อยเราท้อแท้ แต่ก็ยังไม่เท่ากับพ่อแม่เราที่ทำงานและส่งเราเรียน ทำให้เราสำนึกว่าพ่อแม่เราเหนื่อยกว่าเรามากกว่านั้นะ กว่าส่งเรามาถึงขนาดนี้ เราทำแค่นี้ มันอาจจะแค่เสียขี้ตังของพ่อแม่เรา ผลที่เกิดขึ้น ผลต่อตนเอง สิ่งแรกทำให้เราเห็นว่าคนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เราต้องมองในแง่รวม ไม่ใช่แค่มองว่าเขาเจ็บ เจ็บแคร่างกาย แต่ต้องมองไปที่จิตใจของเขาด้วย จริงๆ แล้วเขาอาจจะไม่ได้เจ็บอะไรมากมาย แต่ที่จิตใจเขามากกว่า และมีผลต่อตนเองทำให้มีเหตุผลมากขึ้น จะขออะไรกับพ่อแม่ก็จะคิดมากขึ้น”

1.3 การฝึกปฏิบัติมีผลต่อนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้นและมีเหตุผลมากขึ้น

“สำหรับความรู้สึกที่ได้ขึ้นฝึกปฏิบัติก็คือ ทำให้ตนเองมีความรู้สึกมั่นใจมากขึ้น จากตอนแรกที่กลัวการเรียนพยาบาล ก็คิดว่าตนเองทำได้ไม่เท่าไหร่ แต่พอเราได้มาฝึกปฏิบัติถ้าเกิดว่าเราทำได้ ดี ดูแลคนไข้ได้ดี ทำให้เรามีความมั่นใจที่จะไปทำงานได้ มีความรู้ความสามารถช่วยเหลือคนอื่นได้”

1.3.2 รู้จักเพื่อน เข้าใจเพื่อนมากขึ้น เรียนรู้การปรับตัวกับเพื่อน ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้การทำงานเป็นทีม และการประสานงานกับคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wilson (1994) พบว่า นักศึกษามีการรับรู้ต่อเพื่อนต่ออาจารย์และต่อบทบาทพยาบาล และเมื่อฝึกปฏิบัติแล้ว นักศึกษาเกิดผลลัพธ์ คือ

- 1) ไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย
- 2) ช่วยเหลือผู้ป่วย
- 3) บูรณาการความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

4) เรียนรู้ทักษะทางการพยาบาล

5) ทำตัวได้ดีในฐานะนักศึกษา

6) ทำตัวได้ดีในฐานะพยาบาล

“มีการหมุนเวียนสลับกลุ่ม ทำให้เรารู้จักเพื่อนมากขึ้น หลายคนขึ้น ได้เรียนรู้เพื่อน มีน้ำใจต่อกัน หาคำความรู้มาแชร์กัน”

“จากเมื่อก่อนอยู่ที่บ้าน พ่อแม่ไม่เคยว่าแต่พอมายู่โรงเรียนก็ถูกรบม เมื่อมาอยู่ในหมู่นักกีฬา 6 ปีมันก็แข็งแกร่งต่างไป แล้วเพื่อนซี้หน้าเราก็มารู้ว่าเราแข่งกันไปแล้ว พอมามาฝึกงานก็เข้าใจคนอื่น ซึมลึกเข้าไปในจิตใจว่าเราควรจะเข้าใจคนอื่น”

“ที่พยาบาลช่วยกันดูแลน้องดีมาก พี่บอกว่าน้องคงจะกลับมานะ การฝึกทำแผลที่ Ward ศัลยกรรม ทำแผลเยอะมาก แต่ละรายแผลแตกต่างกัน Case เดียวกันทำกับคนแรกเนี่ยบสวยถูกหลัก แต่กับอีกคนพิบพิบพิบพิบ ไม่ต้องสวดยให้เสร็จ เพราะมีคนไข่อีกหลายราย ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบอันไหนมันดี อันไหนมันไม่ดี”

1.3.3 ฝึกควบคุมสติ

“ฝึกให้เราควบคุมสติและสถานการณ์ให้ได้ เช่นมีคนไข้ Arrest มา เราจะทำอะไรก่อนเป็นอันดับแรก”

1.3.4 เกิดความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บัวหลวง สำแดงฤทธิ์ (2544) ที่พบว่า สถานการณ์ที่ทำให้ นักศึกษามีความสุขที่สุดในการฝึกภาคปฏิบัติคือ การที่ผู้ป่วยอาการดีขึ้นหรือมีความสุขสบายขึ้นภายหลังการพยาบาล

“ปฏิบัติกับผู้ป่วยเคยบ้างที่คิดว่า จะทำสิ่งนี้ได้ไม่ได้ พอมามาทำจริงๆ ก็คิดว่าทำได้ ทำได้ในระดับหนึ่งก็เป็นความภูมิใจ สิ่งนี้เป็นความภาคภูมิใจที่สุด มี Case หนึ่งเขาไม่ทานข้าว เราดูแลจนเขาทานข้าวได้ จนเขากลับบ้านได้ อันนี้เป็นสิ่งที่

ประทับใจที่สุดตั้งแต่ขึ้นนอร์ตมา และประทับใจอาจารย์นิเทศ อาจารย์ไม่กระตุ้นให้ทำให้เสร็จอย่างเดียวโดยไม่ให้คิด อาจารย์กระตุ้นให้คิด คิดก่อนทำ ปลุกฝังตลอดว่า พยาบาลต้องทำอย่างนี้ๆ ไม่สักแต่จะทำ"

1.3.5 เรียนรู้การบริหารเวลา

"การบ้าน บริหารเวลาให้เป็น ตื่นมาตอนเช้า ก็ไม่อยากจะตื่น ไม่อยากขึ้นนอร์ต เหนื่อย ต้องคอยให้กำลังใจตัวเองเดี๋ยวก็จบ อีกปีเดียว ต้องเดินทางไปขึ้นนอร์ต - กลับ ๑ ชั่วโมง เหนื่อย ตื่นตั้งแต่ตีห้า บางครั้งก็นอนดึกเที่ยงคืน ตื่นหนึ่งตอนเช้าเพลีย"

1.3.6 เข้าใจบทบาทวิชาชีพ คุณลักษณะพยาบาลวิชาชีพที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Shin (2000) ที่นักศึกษาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและ ทำทนายเมื่อใกล้สิ้นสุดการฝึกปฏิบัติ เมื่อผ่านการให้การช่วยเหลือ ให้การพยาบาลผู้ป่วยในหลากหลายสถานการณ์ และเห็นว่าสามารถช่วยเหลือให้ผู้ป่วยดีขึ้นได้

"สิ่งที่ได้รับก็คือประโยชน์หลายอย่างในการปฏิบัติ สิ่งแรกคือ ความรู้ตอนแรกที่ได้มา ไม่มี ความรู้มากเท่านี้ แรกๆไม่รู้ว่พยาบาลคืออะไร พยาบาลที่ดีมีลักษณะอย่างไร คุณภาพของการบริการเป็นอย่างไร จนมาถึงปีสี่ ณ ปัจจุบันนี้รู้แล้วว่า คุณภาพของการพยาบาลที่ดีเป็นอย่างไร พยาบาลต้องมีมาตรฐานของการปฏิบัติงานตามระบบ คือทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ ได้รับประโยชน์ด้านคุณธรรม จริยธรรมจากอาจารย์และสิ่งที่ได้ปฏิบัติมาทั้งหมด ผลพลอยได้ก็คือทำให้เราได้รับความรู้ เป็นคนรับผิดชอบมากขึ้น จากที่เราเรียนมาทั้งหมด ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้เราเป็นคนที่มีคุณภาพ จากที่เราไม่รู้อะไรเลย ผลเสียก็คิดว่า ก่อนข้างมาก คือ ตื่นแต่เช้า ชีวิตอิสระในวัยรุ่น ก่อนข้างจะเหลือน้อย มันต้องรับผิดชอบมากขึ้น"

2. สิ่งประทับใจ/ สิ่งที่ไม่ประทับใจ

2.1 สิ่งที่ประทับใจ อาจารย์ และพี่พยาบาล

"ที่ประทับใจมากคือ อาจารย์คอยดูเราอยู่ห่างๆ ให้กำลังใจตลอดเวลา "ครูเชื่อในฝีมือพวกเธอ" "ครูไม่ต้องการอะไรมาก ไม่ต้องทำให้ดูไ่มั้ย" "ครูเชื่อว่าเธอทำได้" มันเลยทำให้เรามั่นใจแล้ว เราก็ทำได้จริงๆ ตรงนี้ที่ประทับใจมาก กล้าขึ้น กล้าที่จะตัดสินใจ กล้าที่จะช่วยคนอื่น

"สิ่งที่ประทับใจคือ พยาบาลที่ ICU เขาพิทักษ์สิทธิ์คนไข้ หมอ Order แบบนี้ พี่เขาดูแล้วทำไม่ได้ พี่เขาพยายามพิทักษ์สิทธิ์คนไข้ พี่ๆที่ ICU สดุดอด ดูแลดีมาก ถึงแม้คนไข้จะไม่ไหว คิดว่าคนไข้ได้พยาบาลดูแลดี"

2.2 สิ่งที่ไม่ประทับใจ อาจารย์ ารรถรับ-ส่ง ตัวอย่างที่ไม่ดี

"อย่างแรกคือเรื่องรถ ตอนแรกมี ๒ คัน ต่อมา นักศึกษาเยอะ อยู่ดีๆ เหลือรถคันเดียวต้งนั่งเบียดกัน ตื่นเช้าก็เหนื่อยแล้วยังต้องนั่งเบียดกันอีก อยากให้มีรถเพิ่ม"

"และที่ไม่ประทับใจอีกอย่างคือ ตัวอย่างที่ไม่ดี เจ้าหน้าที่จวอร์ด คนไข้อยากถามสิ่งที่เขาไม่รู้ เจ้าหน้าที่จะตอบปิดไป ไม่ยอมบอก คนไข้เห็นแล้วรู้สึกไม่ดี"

"ที่ไม่ประทับใจคือ อาจารย์นิเทศ บางท่านไม่เข้าใจนักศึกษา นักศึกษาคนไหนรู้จริงไม่รู้จริง แ่พูดตามอาจารย์ แต่จริงๆ แล้วเขาทำไม่ได้ ส่วนคนที่เขาเข้าใจแต่ไม่ได้พูด อาจารย์จะพูดชมแต่คนที่พูดตามอาจารย์ว่าดีมาก"

3. อุปสรรค/วิธีการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

3.1 ความหลากหลายของผู้ป่วยมีน้อย

“ไม่พอใจตัวเอง ไม่อ่านหนังสือ บางครั้งอ่านไม่ทัน บางครั้งเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ไม่เป็น เช่น ผู้ป่วยคนหนึ่งมีหลายโรค ต้องเชื่อมโยงกัน แต่ทำไม่เป็นเพราะตอนเรียน เรียนที่ละโรค บางทีการที่ Case ไม่ค่อยหลากหลาย บางทีก็อยากให้ไปดู Case ที่น่าสนใจ แต่ก็ต้องทำ Case ของตัวเองให้เสร็จทำให้ไม่ได้ดู”

3.2 อาจารย์ดู ควบคุมอารมณ์ได้น้อย ไม่ค่อย Feedback

“อาจารย์บางคนประสบการณืเยอะ ก็เลยสอนเราตั้งแต่เรื่องล่างมือละเอียดตั้งแต่เรื่องแรกๆ อาจารย์บางคนไม่มี Feedback ให้เรารู้ว่าผิดหรือถูกตรงไหน บางคนบอกว่าเราผิดแต่ไม่บอกว่าผิดตรงไหนต้องเสริมตรงไหน”

“บรรยายกาเวลาอาจารย์นิเทศนักศึกษา เวลา Conference ไม่อยากให้เกิดเกินไป เวลาอาจารย์ดูทำให้ไม่กล้าพูด คิดไม่ออก”

3.3 อาจารย์มีแนวทางการสอนที่แตกต่างกัน

“อยากให้อาจารย์แต่ละคนมีหลักเกณฑ์เหมือนกันแนวทางเดียวกัน ต้องปรับตัวว่าอาจารย์แต่ละคนเป็นแบบไหน อาจารย์แต่ละคน ทำไม่เหมือนกันทำให้สงสัยว่าแล้วอย่างไรถูก”

3.4 งานที่มอบหมายมากเกินไป

“บางครั้งงานเยอะเกินไป อาจารย์สั่งงานทุกคน นักศึกษาต้องรับทุกงาน บางครั้งก็สับสน งานไหนอยู่กลุ่มไหน จำกลุ่มไม่ได้ จำไม่ได้ว่างานนี้อยู่กับอาจารย์คนไหน”

3.5 หนังสือในห้องสมุดมีน้อยและเก่า

“หนังสือไม่พอ มีน้อยมาก แต่ละเล่มเก่า ไม่ทันสมัย อยากเสนอให้ซื้อหนังสือเพิ่มเข้าห้องสมุด ถ้าเป็นไปได้อยากทำห้องอ่านหนังสือซัก 1 ห้องในคณะก็ดี เห็นหนังสือเต็มตู้ ถ้าหนังสือน้อยเราอยากอ่าน เพื่อนๆก็อยากอ่าน ไปห้องสมุดแล้วเป็นอุปสรรคอย่างแรง”

3.6 มีเวลาอ่านหนังสือน้อย ทำให้ไม่เข้าใจจริง และไม่มั่นใจในการตอบคำถาม

“อ่านหนังสือไม่ทันเพราะไม่มีเวลา ต้องทำการบ้านวันต่อวัน”

“เวลาที่ไม่ว่างใจไม่กล้าถามอาจารย์ พอถามเพื่อนก็ไม่แน่ใจว่าจะถูก เวลาจะตอบก็ไม่รู้ว่า จะเอาตรงไหนมาตอบ”

3.7 แหล่งฝึกอยู่ไกล ต้องตื่นแต่เช้า ทำให้นอนไม่พอและมีเวลาศึกษาข้อมูลของผู้ป่วย จาก Chart น้อย

“นอนน้อย ต้องเขียนรายงาน เขียน Plan แก่ Plan เขียนเสร็จที่สอง เสร็จไม่เสร็จก็ต้องนอนเพราะตี ๕ ต้องตื่น ไม่ได้มีที่พักใกล้แหล่งฝึก ต้องตื่นเพื่อนั่งรถจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งซึ่งไกลมาก อุปสรรค คือพักผ่อนไม่พอรู้สึกเพลอ”

“อยากมีเวลาดู Chart มากกว่านี้ เช่น ขึ้นไปวันจันทร์ อาจารย์ถามว่า Case นี้ มี Order อะไรบ้าง แต่พวกหนูยังไม่ได้ดู Chart เลยค่ะ เพราะการที่จะดู Chart ทีเดียว พยาบาลก็บอกว่า “น้องๆ เอา Chart มาหน่อยซิ” หนูก็เลยไม่ได้ดู ตอนบ่ายพอจะดูพี่ๆ ก็เอาไปอีกแล้ว”

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านอาจารย์ ควรมีแนวทางการสอนที่มีหลักการคล้ายคลึงกัน จัดบรรยากาศการสอนภาคปฏิบัติที่ไม่เคร่งเครียด ไม่ดู แต่ควรให้กำลังใจ และควรให้เวลาในการคิด และเน้นจุดที่สำคัญให้ตระหนัก

4.2 การจัดการแผนการฝึกภาคปฏิบัติ

4.2.1 จัดให้ระยะเวลาการฝึกในแต่ละห้วงผู้ช่วยนานขึ้น และไม่เปลี่ยนห้วงผู้ช่วยบ่อยเกินไป

4.2.2 จัดแผนฝึกให้ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย

4.2.3 เมื่อเรียนทฤษฎีจบแล้ว ควรขึ้นฝึกปฏิบัติเลย

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนการรับรู้ต่อการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษาอย่างชัดเจนว่า นักศึกษาเห็นว่าการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติมีประโยชน์ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เกิดทักษะความชำนาญมากขึ้น มีโอกาสได้รู้จักเพื่อนและปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน พี่พยาบาล ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในแหล่งฝึก เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของผู้ป่วย พี่พยาบาล ตลอดจนบิดามารดาของตนเองมากขึ้น เกิดความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น

ส่วนปัจจัยที่อาจเป็นข้อจำกัดในการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษา คือ บรรยากาศในการสอนที่เคร่งเครียด ระยะเวลาในการฝึกสั้น และมีการเปลี่ยนย้ายห้วงผู้ช่วยบ่อย สถานที่ฝึกอยู่ไกลเหนื่อยล้าจากการเดินทางไป-กลับจากแหล่งฝึก รวมทั้งปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การศึกษา

ค้นคว้าเพิ่มเติม ได้แก่ หนังสือในห้องสมุดมีน้อย ไม่ทันสมัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้ต่อการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติว่ามีประโยชน์มากในการพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมในการที่จะออกไปประกอบวิชาชีพ รวมทั้งชี้ให้เห็นอุปสรรคและปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชาภาคปฏิบัติ และการพัฒนาหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะ ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นการสะท้อนการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ต่อการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะกลุ่ม การนำผลการวิจัยไปใช้ จะสามารถนำไปอ้างอิงได้เฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเท่านั้น อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชาภาคปฏิบัติ และการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ดังนี้

1. ควรปรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา เพื่อให้บรรยากาศในการสอนภาคปฏิบัติผ่อนคลายเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดด้วยตนเองก่อน หากมีข้อสงสัยไม่มั่นใจ อาจารย์ควรเปิดโอกาสให้ซักถาม และคอยให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาให้ชัดเจน

2. ทบทวนการสอนภาคปฏิบัติ ดังนี้

- การมอบหมายงานของการสอนภาคปฏิบัติแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมกับเวลาและสมรรถนะของผู้เรียน
- กำหนดแนวทางหลักการสอนภาคปฏิบัติให้เข้าใจตรงกัน และเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน
- ความหลากหลายของประสบการณ์ที่นักศึกษาควรได้รับ
 - ระยะเวลาการฝึกภาคปฏิบัติ
 - ระยะเวลาในการหมุนเวียนไปอยู่ในแต่ละหอผู้ป่วย

3. จัดหาทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติให้พอเพียง ได้แก่

- จัดหาหนังสือและแหล่งค้นคว้าต่างๆ ให้มีความเพียงพอ ทันสมัย
- จัดสรรรับ-ส่งนักศึกษาให้เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบประเมินผลการสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งเกิดประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยการรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือในนักศึกษาทั้งหมดของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วน กว้างขวางยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การรับรู้ต่อประสบการณ์การเรียนวิชาภาคปฏิบัติของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากคณาจารย์กลุ่มวิชาการพยาบาลสตรี และเด็ก และขอขอบคุณศูนย์สนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอนที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนักศึกษาพยาบาลทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่า เพื่อให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จึงทำให้สามารถอธิบายประสบการณ์การรับรู้ต่อการเรียนวิชาภาคปฏิบัติได้อย่างชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

บรรณานุกรม

- แน่น้อย ย่านวารี. (2546). "การรับรู้ของนักศึกษาต่อประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาทางการพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต." 18(3) . (กรกฎาคม - กันยายน) : 36-46.
- บัวหลวง สำแดงฤทธิ์. (2544). "การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในการฝึกภาคปฏิบัติ."วารสารการศึกษาพยาบาล. 12 (1). (มกราคม - เมษายน) : 38-50.
- มนสภรณ์ วิฑูรเมธาและดาริณี สุภาพ และคณะ.(2547). "ผลของการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อการคิดวิจารณ์ในนักศึกษาพยาบาล."วารสารพยาบาลศาสตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 16 (3). (กันยายน-ธันวาคม): 1-32.
- สุนันทา ยังวนิชเศรษฐ. (2548). "การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการพยาบาลในห้องคลอด." วารสารการศึกษาพยาบาล. 16(3). (กันยายน - ธันวาคม) : 234-244.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรม-ศาสตร์และ สังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- อุส่าห์ ศุภพันธ์และคณะ. (2547). "ความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์." วารสารคณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 27 (2). (พฤษภาคม - สิงหาคม) : 31-40.
- อำภพร พัววิไล, อนันท์ ชาญวรัชชัย, วิมลรัตน์ บุญเสถียร และ วิชุดา หารษาจารย์พันธ์. (2544). วิธีการเรียนรูปแบบการเรียนและปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยรังสิต. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Cooke, M. (1996). "Nursing Students' Perceptions of Difficult or Challenging Clinical Situations." **Journal of Advanced Nursing**. (24) :1281-1287.
- Granum V. (2004). "Nursing Students' Perceptions of Nursing as a Subject and Function." **Journal of Nursing Education**. 43(7):. 297-303.
- Diekelmann N. (2002). "Narrative Pedagogy: Heideggerian Hermeneutical Analyses of Lived Experiences of Students, Teachers and Clinicians." **Advances Nursing Science**. 23(3): 53-71.
- Dunn, SV. & Hansford, BC.(2000). "Students Perceptions of Field Experience in Professional Development." **Journal of Nursing Education**. 39(9) : 393-400.
- McAllister. "Gentle Interruptions: Transformative Approaches to Clinical Teaching." **Journal of Nursing Education**. 46(7) : 304-311.

- Ohrling, K. & Hallberg, IR. (2005). "Student Nurse' Lived Experience for Perception Part1_ in Relation to Learning." **International Journal of Nursing Study.** (37): 13-23.
- Polit, DF. & Hungler, BP. (1995). **Nursing Research.** 5ed, Philadelphia: Lippincott.
- Reider J.A. (1993). Baccalaureate "Nursing Students' Perspectives of Their **Clinical Nursing Leadership Experience.**" 32(3):127-132.
- Shin, KR. (2000). "The Meaning of the Critical Learning Experience of Korean Nursing Students." **Journal of Nursing Education.** 39(6). : 259-265.
- Wilson, ME. (1994). "Nursing Student Perspective of Learning in a Clinical Setting." **Journal of Nursing Education.** 33(2): 81-86.